

NA POČIATKU BOLI NADŠENCI S CHLADNOU HLAVOU

Na vývoj ľadového hokeja v Košiciach, najmä v jeho počiatkoch, je potrebné nazerať ako na odraz hokeja svetového, teda ako na zrkadlenie viac či menej konkrétnych hraničných udalostí hokeja v zámorí, Čechách aj na celom Slovensku. Čo na tom, že zrkadla trocha zamazaného? Košický hokej svetové i menej významné udalosti jednoznačne ovplyvňovali a formovali a košický hokej na svet okolo seba neskôr pôsobil spätne, svojim vlastným viac či menej významným dejinným zásahom.

Navedno, kedy sa do Košíc dostali (a aké boli) prvé zvesti o ľadovom hokeji, najskôr zrejme v rámci ústneho podania. Preto k ich stručnému výberu pristupujeme z hľadiska ich dejinného významu pre dnešnú podobu ľadového hokeja.

Pretože košický hokej ako reprezentant slovenského hokeja bol vyše polstoročia súčasťou hokeja československého, je nemožné obísť ani tento historický fakt. Obdobia, v ktorých kráčali slovenský a český hokej spoločnou cestou, boli aj pre slovenský hokej érou medailových úspechov, časmi majstrov Európy i majstrov sveta. Zaslúžili sa o ne generácie vynikajúcich československých hokejistov, vrátane košických. Pre košický hokej to boli roky inšpirácie, roky slz športového šťastia i sklamaní aj roky obohacovania kroniky hokejových dejín. Preto je nevyhnuté paralelne s vývojom a udalosťami dejín košického hokeja pripomínať si také „okolité“ sprievodné javy, ako úspechy a neúspechy jeho najväčších konkurentov, mená kráľov ligových strelcov či materské oddiely prichádzajúcich hráčov, no zároveň sa neutopiť vo fádnom prepisovaní štatistík.

• Prví nadšenci predvádzali moderný ľadový hokej na konci 19. storočia. O divákov nemali núdzu a ako prezrádza dobová fotografia, ani o kontakt s nimi

Prvé hokejové stretnutie odohrané podľa oficiálne určených pravidiel sa pravdepodobne uskutočnilo 3. marca 1875 v kanadskom Montreale (niektoré zdroje tvrdia, že to bolo už v roku 1874). Možno sa predtým hralo aj iné, len doba to nezaznamenala, ktohovie, ale na tom dnes už hádam ani nezáleží. Zohrali ho určite džentlmeni v spoločenských rukavičkách s navoskovanými účesmi a vykrútenými fúzikmi. Dnes by sme pritom len ťažko spoznávali onú „hokejovú“ hru a aj urodzení páni z 19. storočia by sa v našich dnešných arénach prinajmenšom čudne mrvili. Najmä keď sa aj ich samotná „hokejová prvotina“ nepochybne líšila od hier, z ktorých hokej (údajne) vznikol.

*Francúzsky misionár Fabrice Sagard vo svojom spise **Ďaleká cesta do krajiny Hurónov** píše o hre mladých Indiánov na udupanom snehu. O hre so zahnutými palicami s drevenou „loptičkou“. Časová os zasahuje do roku 1632 a miesto do kanadskej provincie Ontario (tomuto artefaktu teda bude čochvíľa štyristo rokov). Ale podľa svetových historikov nájdeme korene ľadového hokeja už medzi škandinávskymi Vikingami 12. storočia, ba dokonca medzi starodávnymi Keltmi, Grékmi a Rimanmi (ach tá antika, čoho sa nedotkla?). Ale aj medzi Aztékmi, či v starom Egypte, Indii a Číne... Uff!*

Už päťtisíc rokov pred Kristom zobrazil neznámy grécky umelec chlapcov s loptičkou a zahnutými palicami. Podobné vyobrazenia by sme našli aj na najstarších fragmentoch egyptskej kultúry, ale napríklad aj na obrazoch s čínskymi mandarínmi. No nie je to na zbláznenie? Každý nech si radšej vyberie, čo sa mu páči, lebo ako vidno, ak si vezmeme za počiatok hokeja naháňanie čohokolvek drevenou palicou, nájdeme ho v ľubovoľnej ľudskej kultúre – a všetkých čias. V novších epochách už nachádzame priamu spojitosť s palicou, loptičkou aj ľadom, a to pomerne bežne, počnúc flámskymi maliarmi 16. storočia, cez nemecké, ruské, škótske, francúzske a anglické stopy. Podme teda radšej späť do moderného veku.

Priamym predchodcom dnešného ľadového hokeja bolo veľa viac či menej podobných hier a ich kombinácií, to už vyplýva z vyššie uvedeného. Najbližším a aj najpodobnejším mu však bol určite bandy hokej, ktorého vznik sa (najčastejšie) datuje založením Bury-Fen-Clubu v Anglicku v roku 1814 (ach tí Angličania!). Bandy hokej sa vraj potom dostal s anglickým vojskom na severoamerický kontinent. Podľa inej verzie to ale boli vojaci francúzski, no keďže my nie sme ani Angličania, ani Francúzi, nemôže nám to byť jedno? Rovnako zhovievavo sa pousmejeme, ak niekto namietne, že priamym predchodcom dnešného moderného ľadového hokeja nebol bandy hokej, ale škótsky shinty alebo anglický hurling privezený z Indie... Divil by sa potom niekto, keby chýbali teórie o koreňoch dnešnej podoby hokeja priamo na kanadskej pôde? Len zas nie je isté, či ich položili Čerokézi, Huróni, Irokézi, Čejeni či Čipamajovia... Takže - stačilo!

V polovici 19. storočia už boli všetky dejinné vplyvy dostatočne premiešané a preosievané na to, aby sa britskí vojaci v prístavoch Kingston a Halifax zabávali naháňaním loptičky vychádzkovými palicami – samozrejme bez bránok a brankárov! Zrejme iba skúsený znalec by rozoznal, kto hrá proti komu, lebo hry sa vraj zúčastňovalo až dvesto hráčov. Nepredstaviteľné, však? Neprehľadnej ľadovej zábave, podľa niektorých zdrojov veľmi surovej s častým krviprelieváním

• Stredoveká rytina flámskeho umelca zobrazuje vojaka na korčuliach s paličkou a loptičkou. Nejednen historik tvrdí, že ide skôr o predchodcu golfistu, než hokejistu, ale čo ak majú pravdu všetci?

a zlomeninami (žeby základy akceptácie dnešnej tvrdej hry telom alebo dokonca „oprávnených“ bitiek?), sa podarilo urobiť prietrž až študentom McGillovej univerzity v Montreale, ktorí si položili za cieľ „inštitucionalizáciu“ hry v záujme jej skultúrnenia a vhodnosti pre vyššie kruhy. Bol to údajne mladík menom William Frederick Robertson, ktorý si povedal, že dvesto hráčov na neobmedzenej ľadovej ploche a bez bránok je pre prehľadnosť hry predsa len silné sústo. Sadol si teda k spísaniu prvých pravidiel ľadového hokeja, ktoré však boli z dnešného pohľadu stále úsmevné. Jedno mužstvo tvorilo deväť hráčov, a to brankár, dvaja obrancovia, dvaja záložníci a štyria útočníci. Nesmelo sa prihrávať dopredu, obrancovia mohli hrať iba na vlastnej polovici ihriska, útočníci iba na súperovej. V bránke sa hráči z poľa striedali. Ale štartu moderného hokeja do dnešnej podoby už nestálo v ceste nič! Vráťane sústavného vylepšovania pravidiel, ktoré koniec koncov takisto prebieha dodnes - a zjavne nikdy neustane.

• Prvé „puky“ bolo možné vyrobiť z čokolôvek, aj z konára. A aj sa „vyrábali“

Na prelome 19. a 20. storočia daroval britský guvernér Kanady lord Stanley amatérskeho hokeju prvý putovný pohár. Záujem o jeho získanie ihneď začali prejavovať nové, práve vznikajúce prvé profesionálne kluby. Bojujú oň dodnes, v najkvalitnejšej hokejovej lige sveta (o jeho zisk sa už zaslúžil nejednen slávny Slováč).

Vojaci, vracajúci sa zo zámoria i študenti smerujúci na britské školy v Albiónie, zakladali prvé hokejové kluby aj na starom kontinente. Pritom mali športoví nadšenci na výber z viacerých druhov zimných športov na korčuliach. Uveril by niekto, že okrem hokeja na všakovaký spôsob sa vtedy na ľadovej ploche experimentovalo aj s tenisom, ľadovým futbalom, kriketom či pólom...? Dnes vieme, že prežil iba hokej.

*Je dobré si uvedomiť, že Európa bola v tej dobe územím mocných monarchií, nemeckej, rakúsko-uhorskej a ruskej, kontinentom koloniálnych veľmocí Británie, Francúzska, Portugalska či Holandska, aj domovom menších kráľovstiev a republík. Ale bola aj svetadielom mnohých malých národov, ktoré sa hlásili o sebaurčenie, vrátane Slováčkov. A monarchovia svojich poddaných v spoločaní príliš nepovzbudzovali, ak ho priamo nezakazovali. Nečudo, že iniciatívy na medzinárodnom poli sa ujalo (na revolúcie vždy pripravené) Francúzsko, ktoré nestálo len za vznikom olympijského hnutia, ale aj za novovzniknutými medzinárodnými organizáciami, ako atletickou, cyklistickou, lyžiarskou, tenisovou alebo - futbalovou. Najmä tá nedala spávať Britom, ktorí pokladali Angličko za kolísku futbalu a francúzsky počín prina-
jmenšom za zhanobenie tejto kolísky!*

• Chaos v hre? Každý sa rúti za pukom? 19. storočie. Ale hráči sa už snažia odlišiť oblečením, „dresmi“

Formálne založenie medzinárodného zväzu ľadového hokeja - Ligue International de Hockey sur Glace (LIHG), sa viaže k Parížu a datuje k máju 1908. Na stretnutí zástupcov Švajčiarska, Belgicka, Anglicka a Francúzska zvolili aj prvého predsedu, iniciátora schôdzky Louisa Magnusa, len dvadsaťjedenročného športového novinára, inak majstra Francúzska v rýchlokorčuľovaní. Prvým členom LIHG sa preto pochopiteľne stalo práve Francúzsko. Prihlásili sa aj Česi, ktorí sa od konca 19. storočia v mnohonárodnej monarchii mimoriadne zasadzovali o uznanie svojich historických práv, k čomu im malo napomôcť čokolôvek, vrátane posilňovania významu českých kultúrnych, profesijných, vedeckých i špor-

• Píše sa rok 1882 a Victoria Skating Rink v Montreale sa stáva jednou z prvých ľadových „arén“ v Kanade. Ľadová plocha už smerovala k zúženému režimu

tových spolkov. Po odmietnutí vstupu Čechov do medzinárodnej futbalovej organizácie FIFA so šovinistickým odôvodnením, že už boli prijatí Rakúšania, len čo sa naskytila nová príležitosť menom LIHG, naši budúci „štátobratia“ nezaváhali. Ako to pri veľkých udalostiach neraz býva, ich strojom je často len počín nezlomného „fanatika“. Česko prihlásil do LIHG istý Emil Procházka, v tom čase jeden z najaktívnejších českých športových nadšencov. Pravdepodobne práve pre tento účel bol založený aj Český svaz hokejový. Napriek tomu, že v celých Čechách, ba i celom Rakúsko - Uhorsku, neexistoval jediný oficiálny tím hokejistov! A ktovie, či tam bol v tej dobe okrem „podivína“ Procházku niekto, kto vôbec videl kanadský hokej, palicu alebo dokonca puk...

V Čechách sa hral bandy hokej od konca 19. storočia, prvá tlačová správa vraj pochádza z r. 1889. V roku 1900 spísal istý pán Heinz prvé české pravidlá hokeja s palicou a loptičkou, nazvaného po anglickom vzore taktiež bandy. V roku 1907 odohrala Slávia Praha prvý medzinárodný zápas vo Viedni (vyhrala nad Wiener Training Eisklubom 17:3). Ale v celej strednej Európe bol už bandy hokej vytlačovaný hokejom kanadským. Prvý hokejový zápas s pukom sa na území budúceho Československa odohral 29. januára 1910. Na pražskej Letnej sa stretla SK Slavia s mužstvom Českej športovej spoločnosti. Zranil sa pritom hneď aj prvý hráč v histórii, bol to právnik - brankár doktor Jaroslav Rezáč, trafil ho do tváre puk.

• V areáli McGillovej univerzity v kanadskom Montreale bola pripravovaná zamrznutá plocha pre ľadový hokej. Kanade primát ustanovenia základnej podoby moderného ľadového hokeja uprieť nemožno

Na Slovensko (vraj) prenikol kanadský hokej (s pukom) niekedy v rokoch 1918 – 1920, no ešte oveľa skôr odohrali svoj prvý hokejový zápas aj „hokejisti“ Bratislavy! Stalo sa tak údajne už v roku 1902, ale taktiež vo Viedni (prehrali 0:11), teda mimo slovenského územia. No ale trenčianski študenti usporiadali v roku 1910 prvý hokejový turnaj už na zamrznutom Váhu, teda na našom území.

• Táto vizualizácia modernej ľadovej hry by mohla byť hoci aj zobrazením prvého hokejového zápasu v histórii, ktohovie?

Na Slovensku začali vznikať prvé hokejové kluby v Bratislave, Banskej Bystrici a – Košiciach! Práve z týchto počiatkových rokov hokeja na Slovensku patrí Košiciam aj prvý historický primát – Košice usporiadali prvú organizovanú súťaž na Slovensku, majstrovstvá mesta. Košice získali aj iné hokejové prvenstvo – v roku 1923 tu vznikli prvé žiacke hokejové mužstvá. Svoje hokejové dejiny už aj Košice proste dokorán otvorili. A práve nimi preletí táto kniha.